

9. Швачко С.В. Лінгвістичний статус числівника сучасної англійської мови //Науковий вісник кафедри ЮНЕСКО Київського державного лінгвістичного університету. Серія: Філологія. Педагогіка. Психологія. – Київ: КНЛУ, 2002. – Вин. № 6. – С. 349-356.

10. Швачко С.О. Квантитативні одиниці англійської мови: перекладацькі аспекти. – Посібник. – Вінниця: НОВА КНИГА, 2008. – 128 с.

УДК 8Г1

Л.В. Юрашко,

*Полтавський державний педагогічний університет
імені В.Г. Короленка,
м. Полтава*

КОРОТКИЙ ОГЛЯД ДЕЯКИХ КЛАСИФІКАЦІЙ ДЕМІНУТИВІВ ЗА ЇХ ПРАГМАЛІНГВІСТИЧНИМ КОМПОНЕНТОМ

У статті автор робить опис деяких спроб класифікації демінутивних дериватів вітчизняних та зарубіжних вчених. Особливу увагу приділено прагматичним функціям зменшувально-пестливих форм слів.

In the article an author describes some attempts of classification of deminutiv derivatives of domestic and foreign scientists. Special attention is paid to pragmatic functions of understatedly tender forms of words.

Правильне вживання демінутивів, гіпокористичних дериватів чи ніжних іменувань є дуже важливим для успішної комунікації. Велика кількість цих пестливих форм у мовленні робить їх дослідження вкрай необхідним.

Актуальність дослідження визначається зростаючою роллю комунікації в суспільстві. Демінутиви та їх прагматичний компонент складають особливий інтерес для широкого кола науковців, оскільки незаперечним є факт їх здатності впливати на комунікативний акт. Тому класифікації зменшувально-пестливих дериватів сприятимуть формуванню чіткої концепції вірного їх вживання в процесі комунікації.

Метою цього дослідження є показати варіативне поле та погляди науковців на прагматичний аспект демінутивів та їх функцій у комунікації.

Відповідно до поставленої мети необхідне розв'язання таких завдань:

– викласти базові положення, що складають основу та дослідження та його перспективу;

– подати результати дослідницької роботи та основні класифікації демінутивів з точки зору прагмалінгвістики.

Об'єктом є праці вітчизняних і зарубіжних вчених, присвячених виокремленню прагматичних, оцінних і експресивних функцій демінутивів.

Предметом дослідження є показ розвитку спроб класифікації функцій демінутивів з точки зору їх комунікативної значимості.

Деякі властивості демінутивів і гіпокористик становлять проблему для їх вірного вживання – це стосується, перш за все, їх суфіксів. Суфікси пестливих імен, ніжних іменувань і демінутивів показують різноманітність значень. Значення суфікса конкретного демінутива залежить від різних факторів, наприклад, семантичного значення мотивуючого слова, від ставлення мовця до сказаного чи від тих чи інших локутивних засобів. Проте кожен демінутив може мати два значення – позитивне (меліоративне) та негативне (пейоративне), розрізнити їх допомагають зменшувально-пестливі суфікси.

Активному мовцю складно знайти інформацію в довідникових виданнях про ситуацію, коли краще виживати демінутиви, чи їх прагматичне значення, оскільки там міститься лише перелік зменшувальних та пестливих форм без вказівки на ситуацію чи контекст. Про це говорить О.М. Лазуткіна: “Віддзеркаленням неопрацьованості проблеми комунікативних властивостей є граматики та словники, в яких немає позначок, що вказують на семантико-синтаксичні властивості слів, їх категоризацію з точки зору когнітивних моделей і, таким чином, комунікативних потенцій” [5, с. 30]. Актуальні довідники та видання, присвячені власне демінутивам, містять лише дані про зменшувальне значення слів та поверхневі дані про їх експресивність. Наприклад, Ушакова, Павлова, Зачесова згадують такі функції демінутивів, як передачу ставлення до мовця, самоіронія, чи як індикатор неформального спілкування [6, с. 169].

При розв'язанні питання, що таке прагматика демінутивів та яким чином її виділити, треба шукати відповідь не на запитання, як мовець вживає зменшувально-пестливі форми, а навіщо він це робить.

Виходячи зі значень демінутивів, тобто комбінації значень мотивуючих слів та відповідних суфіксів, а також враховуючи різні аспекти контексту, дослідниця з Німеччини М. Шілер виводить наступні функції демінутивів [10, с. 29]:

- власне зменшувальне значення;
- експресивна та емоційно-оцінна функція;
- стилістична функція;
- прагматична функція.

Прагматичні функції демінутивів слугують учасниками для

успішного спілкування й неминуче зустрічаються в одному з багатьох можливих контекстів. Роль контексту в актуальних лінгвістичних дослідженнях визначається по-різному. Таку позицію займає, наприклад, Т.І. Вендіна – вона говорить про відмінність показників різних демінутивів у словниках і довідниках, та наголошує, що при визначенні конкретного значення оцінного слова повинен бути врахований контекст [2, с. 92].

Про прагматичні функції демінутивів говорить також багато інших науковців. Зокрема, Н.Д. Арутюнова зазначає, що оцінні значення часто важко однозначно інтерпретувати, тому що велику роль грають суб’єктивність та прагматична обумовленість [1, с. 21].

Відповідно до експресивності як комунікативно-прагматичної категорії В.Д. Девкін виділяє наступні комбінації пресупозиції мовця й адресата:

- адресат адекватно сприймає інтенцію мовця;
- адресат інтерпретує висловлювання як експресивне, хоча мовець не мав цього на меті;
- адресат не розпізнає експресивність виразу (наприклад, не відчуває іронії);
- адресат інтерпретує експресивність інакше, ніж це мав на меті мовець [3, с. 71].

За позитивними чи негативними денотативними значеннями класифікує демінутиви В.А. Кузьменкова. Демінутиви з першої групи слугують, зокрема, для [4, с. 39]:

- створення атмосфери доброзичливості, підкресленої ввічливості: *Зачекайте одну хвилиночку!*;
- ввічливого вибачення, наприклад, у адміністративній сфері: *Документик Ваш пред’явить!*
- для передачі позитивного ставлення до об’єкту: *Ой, яка цікавенька книжечка!*;
- спілкування з дітьми: *Помий ручки! Йди їстоньки!*

Функції демінутивів другої групи полягають в передачі негативних значень. В.А. Кузьменкова виділяє такі функції [4, с. 40]:

- негативна оцінка професійних чи інших якостей особистості: *адвокатишка, іженеришка*;
- негативна оцінка якогось об’єкту, явища чи події: *Ну й ідейка!*;
- засудження чиєїсь позиції, чиїхось дій: *У політиці панував чималенький розгاردіаши* [7, с. 8].

Свою класифікацію В.А. Кузьменкова доповнює властивістю демінутивів передавати мовні інтенції:

- при висловленні прохання: *Передайте чайничок!*
- з метою представити неістоту як істоту, наприклад, у поетичній творчості: *Ой, місяцю-місяченьку!*

З цієї класифікації ми бачимо, що експресивні функції демінутивів більш широко представлені, ніж первинні – зменшувальні.

Узагальнюючи досвід дослідницької роботи вітчизняних і зарубіжних вчених, ми зможемо в майбутньому критично поставитися до укладання довідникових видань, присвячених демінутивним дериватам. Результати дослідження становлять базу для таких довідникових видань, головним завданням яких ми бачимо сприяння успішному спілкуванню, побудову комунікативних стратегій мовця-ми, націленість на позитивний результат мовної взаємодії.

Література

1. Арутюнова Н.Д. Аксиология в механизмах жизни и языка // Проблемы структурной лингвистики 1982. – М., 1984. – С. 5-23.
2. Вендина Т. И. Русская языковая картина мира сквозь призму словообразования (макрокосм). – М.: Индрик, 1998. – 236 с.
3. Девкин В.Д. Псевдоэкспрессия // Общие и частные проблемы функционирования стилей. – М., 2006. – 277 с.
4. Кузьменкова В.А. Диминутив как средство выражения имплицитных смыслов высказывания. // Язык, сознание, коммуникация: Сб. статей / Отв. ред. В. В. Красных, А. И. Изотов. Вып. 34. – М., 2007. – С. 38-44.
5. Телия В.Н. Типы языковых значений. Связанное значение слова в языке. – М.: Наука, 1981. – 270 с.
6. Ушакова Т.Н., Павлова Н.Д., Зачесова И.А. Речь человека в общении. – М.: Наука, 1989. – 191 с.
7. Федоренко О.Д. Емоційно-оцінний потенціал демінутивів у публіцистиці (на матеріалі української періодики (1995-2004 років): Автореф. дис. к. філ. наук: 10.01.08 / Київський національний ун-т ім. Тараса Шевченка. Інститут журналістики. – К., 2006.
8. Федосюк М.Ю. Нерешенные вопросы теории речевых жанров // Вопросы языкознания. – 1997. – № 5.
9. Klimaszewska Z. Diminutive und augmentative Ausdrucksmöglichkeiten des Niederländischen, Deutschen und Polnischen. – Wrocław, 1983. – 143 S.
10. Schiller M. Pragmatik der Diminutiva, Kosenamen un Kosewörter in der modernen russischen Umgangsliteratursprache. – München: Herbert Utz Verlag, 2007. – 424 S.